

УДК 378:371.134:364.62(410)

## ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Бартош Олена Павлівна

м.Ужгород

*В статті розкриті окремі особливості функціонування національних рад з питань надання соціальних послуг у відповідних регіонах Великої Британії, а саме: Ради з питань охорони здоров'я та опіки в Англії; Ради з питань піклування в Уельсі; Ради з питань надання соціальних послуг в Шотландії; Ради з питань соціального піклування в Північній Ірландії. Національні ради розробляють національні освітні стандарти; ліцензують факультети соціальної роботи; видають дипломи про присудження кваліфікації випускникам; розподіляють державні замовлення і гранти на науково-дослідну діяльність в галузі соціальної роботи; визначають компетентність, яку кандидат має продемонструвати до того, як отримує кваліфікацію в соціальній роботі.*

*Ключові слова: національні ради, соціальні послуги, професійна підготовка, соціальний працівник.*

Підготовка спеціалістів для соціальної сфери – одна з актуальних проблем сучасної науки і практики. На сьогодні гострою залишається необхідність вдосконалення системи соціальної роботи, підготовки висококваліфікованих професійних кадрів, які могли б професійно грамотно здійснювати роботу з діагностики і прогнозування соціальних процесів, надавати профілактичну, соціально-терапевтичну, психологічну, педагогічну і правову допомогу різним категоріям населення.

Дослідженню теоретико-методологічних основ соціальної роботи й окремих аспектів підготовки соціальних працівників в Україні та за кордоном присвячені роботи вітчизняних науковців В.Васильєва, І.Зверєвої, А.Капської, І.Козубовської, Г.Лактіонової, І.Миговича, Л.Міщик, О.Ольхович, В.Полішук, О.Пришляк, В.Полтавця, Г.Попович, В.Сидорова, Н.Собчак, С.Шпенник та ін.

Метою даної статті є розглянути особливості функціонування національних рад з питань надання соціальних послуг у відповідних регіонах Великої Британії та їх роль у професійній підготовці соціальних працівників.

За визначенням класифікатора професій у Великій Британії соціальний працівник – це спеціаліст, який працює з людьми, які були соціально відчужені або переживають кризу. Їх роль полягає у наданні підтримки, з тим щоб користувачі соціальних послуг змогли допомогти собі. З цією метою соціальні працівники підтримують професійні зв'язки з користувачами послуг, діють в якості гідів, адвокатів або критичних друзів.

Соціальні працівники працюють у різних умовах відповідно до законів країни, підтримуючи окремих індивідів, сім'ї та групи в громаді. Вони можуть працювати з клієнтами в них на дому, в школах, лікарнях та інших приміщеннях громадського сектору, в громадських організаціях тощо. Найчастіше (більше 50%) соціальні працівники у Великій Британії працюють з молодими людьми та їх сім'ями [1]. Серед їх клієнтів також є наступні групи: неповнолітні пра-

впорущники; діти, які прогулюють школу; особи з психічними захворюваннями; особи з наркотичною і алкогольною залежністю; особи з проблемами у навчанні та фізичними вадами; люди похилого віку тощо.

Державне законодавство країни на сьогодні ставить наголос на інтеграцію служб сфери охорони здоров'я та соціальних служб, що означає, що соціальні працівники часто працюють в мультидисциплінарних командах.

Їх функціональні обов'язки, як правило, включають:

- проведення оцінювання стану клієнта і написання у визначені терміни звіту про оцінку (часто спільно з медичним персоналом);
- проведення інтерв'ю з користувачами послуг та їх сім'ями щодо аналізу їх положення;
- надання інформації і консультативної підтримки користувачам соціальних послуг та їх сім'ям;
- організація та забезпечення клієнтів пакетами підтримки;
- надання рекомендацій, а іноді і прийняття рішень стосовно найкращих пропозицій до надання конкретної послуги користувачам;
- направлення клієнта до інших установ;
- участь у міждисциплінарних групах і нарадах, наприклад, з питань захисту дітей, психічного здоров'я;
- ведення документації і підготовка доповідей для подальших юридичних дій;
- надання свідчень в суді;
- подальша професійна перепідготовка, участь в супервізії тощо [2].

Слід зазначити, що професія соціального працівника традиційно не є дуже популярною серед британського населення, оскільки людям завжди не подобалось втручання в їх особисте життя. Так у період 2000-2010 року особливо зросла кількість вакансій на цю посаду, незважаючи на мільйони фунтів стерлінгів, що було вкладено британським урядом на підбір персоналу і реформування професії.

На сьогодні одна з десяти посад соціальних працівників при місцевих органах влади у Великій Британії залишається вакантною [3]. Для прикладу в Англії, де уряд вклав £11млн. у кампанії з набору кадрів і принаймні £28 млн. на програму реформи, кількість вакансій зросла з 10,9% у 2009 році до 11,3% у 2010 році. В результаті чиниться великий тиск на сьогодні працюючі групи соціальних працівників, знижується якість наданих послуг. Експерти звертають увагу на високу плинність кадрів у соціальних службах, негативне ставлення громадськості до цієї професії, збільшення кількості випадків, що їх розглядає окремо взятий соціальний працівник, скорочення витрат на соціальну сферу, що, як вони вважають, і призвело до проблеми з набором кваліфікованого персоналу в соціальні служби.

Урядом реалізуються національні кампанії по набору соціальних працівників „Допоможіть надати

ім голос” („Help Give Them a Voice”), „Будь іншим” („Be the Difference”), спрямовані на поліпшення громадського сприйняття соціальної роботи і заохочення приєднуватися до цієї професії. Останнім часом по національному телебаченню, радіо, в пресі з’явилися серії зовнішньої реклами професії. Але спеціалісти вважають, що такі дії прийшли занадто пізно, а витрачені кошти слід було спрямовувати на рівні муніципалітетів.

Професійна підготовка спеціалістів в галузі соціальної роботи, як вважає більшість вчених [4]; [5]; [6] розпочалася у Великій Британії у 1845 році. В жіночому університеті на громадських засадах були відкриті лекційні курси для членів національної спілки працюючих жінок. Увага в основному була зосереджена на вивченні принципів милосердя. Пізніше тематика була розширена за рахунок курсів: „Сім’я і особистість”, „Соціальна робота з дітьми”, „Індивідуальна діяльність”.

У 1898 році у Великій Британії вже досить активно функціонував Комітет Товариства благодійних організацій, який займався питаннями підготовки курсів для соціальної сфери.

На початку першого десятиліття 1900-х років кілька навчальних закладів готували професійних соціальних працівників. Це, зокрема, Ліверпульська школа Суспільних Наук, соціологічна школа в Лондоні з дворічним стаціонарним курсом навчання. Програма підготовки включала теоретичні курси з соціології, управління, включаючи історію соціальних теорій, а також принципи, які лежать в основі соціальної роботи. Програмою була передбачена практика в різних громадських організаціях, соціальних закладах.

У 1929 році в Лондонській соціологічній школі був започаткований курс психічного здоров’я, читання якого забезпечували провідні психологи, психіатри, а також досвідчені практичні соціальні працівники.

В 50-і роки до важливих знань в галузі соціальної роботи стали відносити і знання основ управління соціальною роботою. Виникла також потреба використовувати у підготовці соціальних працівників досягнення таких наук, як демографія, педагогіка, психологія, природничі науки. Для цього періоду характерним є намагання розв’язати проблему зв’язку теоретичних знань і практичних умінь. Була поставлена вимога спрямовувати теоретичну підготовку на максимальний зв’язок з практичною діяльністю. Було визнано, що соціальні працівники повинні володіти деякими обов’язковими професійними навичками [7], але існуюча система підготовки не забезпечувала їх формування належним чином. Одні вважали цю систему занадто академічною і висловлювали вимогу про те, щоб вона більш відповідала реальним умовам життя, практиці соціальної роботи. Інші, навпаки, вимагали посилити саме теоретичну підготовку.

У 1954 році був відкритий прикладний курс заняття з соціальної роботи в Лондонській школі економіки. Студенти могли тут отримати спеціальність медичних працівників, чиновників служби нагляду за особами, які повернулися із місць ув’язнення, працівників дитячих закладів, працівників соціального захисту загального профілю. Лекційні курси були

єдиними для всіх, але кожний методист мав свою групу студентів і проводив заняття за індивідуальною програмою. Увага у підготовці фахівців соціальної роботи почала більше зосереджуватися на роботі з клієнтами, ніж на ознайомленні із соціальними закладами.

Поступово в університетах стали відкриватися спеціальні відділення для підготовки соціальних працівників. Постала проблема підготовки викладачів, тому випускники університетів, які ще додатково закінчували магістерські курси, отримували дипломи магістра і могли займатися як викладацькою, так і науковою роботою. Набула досить відчутного розвитку внутрівідомча підготовка через спеціальні курси, які проводилися професійними асоціаціями. Були організовані курси підвищення кваліфікації для різних категорій соціальних працівників. Работодавці стали оплачувати додатково тих працівників, які займалися питаннями перепідготовки.

Структура підготовки дипломованих фахівців у Великій Британії до 2001-го року визначалася Центральною радою з питань освіти та підготовки у соціальній роботі (Central Council for Education and Training in Social Work), створеною у 1983 році. Вона припинила своє функціонування 1 жовтня 2001 року.

На сьогодні після проведеної реформи на початку 2000-го року, у Великій Британії її обов’язки були розподілені між національними радами з питань надання соціальних послуг у відповідних регіонах. Уряд Великої Британії надає суттєву фінансову підтримку питанням реформування в сфері соціальної освіти та підготовки спеціалістів. Реформа більшою частиною зачіпає проблеми надання диплома практичного соціального працівника, нової системи акредитації соціальних агентств як бази для реалізації практичного навчання та підготовки, а також підготовки вчителів практики [8].

Таким чином були утворені: Загальна рада з питань соціального опікування (General Social Care Council – GSCC) в Англії; Рада з питань піклування (Care Council for Wales – CCW) в Уельсі; Рада з питань надання соціальних послуг (Scottish Social Services Council – SSSC) в Шотландії; Рада з питань соціального піклування (Northern Ireland Social Care Council – NISCC) в Північній Ірландії [9].

Рада з питань піклування Уельсу (CCW) почала діяти з 1 жовтня 2001 року і є відповідальною за регулювання програм підготовки соціальних працівників, за присудження кваліфікацій соціальним працівникам (надання диплому в соціальній роботі), функціонування післядипломної освіти в системі соціальної роботи: а) надання післядипломних відзнак (сертифікатів різного рівня тощо); б) надання відзнак за роботу в сфері піклування за дітьми; в) надання відзнак за роботу в сфері практичного навчання; г) надання відзнак за роботу у сфері регулювання надання послуг опікування [10].

Рада з питань соціального піклування Північної Ірландії (NISCC) є відповідальною за підняття стандартів соціального піклування в Північній Ірландії. За наступних декілька років, кожний, хто працює в сфері соціальної роботи або надання соціальних послуг, буде зареєстрований Радою, а це означатиме, що ці спеціалісти дотримуватимуться стандартів поведінки, практики, освіти і відповідної підготовки,

що розроблені цією Радою [11].

Створена в Англії 1 жовтня 2001 року згідно Акту про стандарти опіки (від 2000 року) Загальна Рада з питань соціального піклування (GSCC) є керівним органом для соціальних працівників в Англії. Вона відповідає за розробку кодексу практики для соціальних працівників, створення та підтримку реєстру соціальних працівників, регулювання і підтримку в сфері освіти соціальної роботи та підготовки соціальних працівників [12].

Завданням Загальної Ради з питань соціального піклування є „вдосконалити громадський захист, підвищити професійні стандарти” і підготувати в Англії:

- а) добре кваліфіковану, ефективну і відповідальну робочу силу в соціальній сфері;
- б) відповідальних роботодавців в громадських і приватних секторах.

Загальна Рада з питань соціального піклування в центрі уваги організації ставить потреби користувачів соціальних послуг. Піднімаючи статус професії „соціальний працівник”, Рада має на меті допомогти підготувати та підтримувати кваліфіковану і компетентну робочу силу. Її основними завданнями є:

- збільшити довіру громади через підвищення стандартів до підготовки соціальних працівників;
- підтримувати хорошу практику і засуджувати погану практику в сфері соціальної роботи;
- покращити імідж професії серед громадян країни;
- створити всеохоплюючий і сучасний реєстр соціальних працівників із зазначенням їх професійної кваліфікації та історії їх зайнятості;
- встановити зрозумілі та прозорі правила для реєстрації соціальних працівників;
- розробити професійні стандарти поведінки і практики соціальних працівників, їх роботодавців та запровадити їх в практику соціальної роботи;
- гарантувати якісну підготовку соціальних працівників;
- підвищити правосвідомість і повагу до соціальних працівників тощо.

31 серпня 2012 року повноваження Загальна Рада з питань соціального піклування (GSCC) були передані Раді з питань охорони здоров'я та опіки (Health and Care Professions Council – HCPC) [13].

Шотландська рада з питань надання соціальних послуг (SSSC) була створена в жовтні 2001 року згідно Акту про Регулювання Опіки (Шотландія) від 2001 року (Regulation of Care (Scotland) Act 2001). Вона відповідає за підняття стандартів роботи для працівників шотландських соціальних служб. Її завдання полягає в забезпеченні служб компетентним персоналом; персоналом, якому можна довіряти, який здатний якісно надавати соціальні послуги, який матиме повну довіру громадськості, клієнтів, а отже: а) підняти професіоналізм персоналу соціальних служб; б) підняти стандарти практики в сфері соціальної роботи; в) захистити тих, хто користується соціальними послугами [14].

З метою виконання поставлених завдань, а саме захисту клієнтів і соціальних працівників, Шотландська рада з питань надання соціальних послуг несе відповідальність за: (а) створення реєстру для

працівників соціальних служб та їх роботодавців; (б) публікацію кодексу практики для соціальних працівників та їх роботодавців; (в) регулювання питання підготовки і освіти соціальних працівників.

Реєстрація має вигляд громадського запису в реєстр тих, хто відповідає вимогам реєстрації і погодилися дотримуватися стандартів, встановлених в Кодексі практики для працівників соціальної сфери. Шотландська рада з питань надання соціальних послуг публікує реєстр на своєму вебсайті, де громадськість та роботодавці можуть перевірити чи конкретний соціальний працівник є зареєстрованим. Рада діє згідно письмових вказівок і під загальним керівництвом міністрів Шотландського парламенту.

Згідно параграфу 54 Акту про Регулювання Опіки (Шотландія) від 2001 року (Regulation of Care (Scotland) Act 2001) Рада повинна слідкувати за наданням відповідного рівня освіти і підготовки для осіб, які є, або бажають стати соціальним працівником. І зокрема може, у відповідності з правилами, схвалювати програму підготовки працівників соціальної сфери. Якщо Рада визнає, що програма підготовки не відповідає сучасним вимогам і негативно впливає на реєстрацію осіб, тоді вона повинна забезпечити нову відповідну програму для отримання освіти або підготовки. Рада також проводить оцінку тих курсів, які складають навчальну програму підготовки соціальних працівників.

Рада також конкретизує в своєму переліку: (а) курси додаткової підготовки або перепідготовки, які оплачуватимуться претендентам на реєстрацію і уточнює кому вони будуть оплачуватися; (б) максимальну суму дотацій, яка буде виплачуватися на курси окремим індивідам. Рада може надавати гранти організаціям, який забезпечують викладання курсів для підготовки або перепідготовки соціальних працівників.

За дозволу міністрів Шотландії Рада може вимагати від зареєстрованих осіб пройти додаткове навчання, подальшу підготовку. У випадку їх відмови Рада може виключити їх з реєстру. Рада: а) визначає зміст і методи виконання навчальної програми; б) надає інформацію про програми підготовки в сфері освіти соціальної роботи; в) визначає категорії осіб, які можуть брати участь в програмах підготовки; г) видає посвідчення (сертифікати) про успішне завершення програми підготовки [15].

Представники Ради можуть відвідати заклади, установи, які: а) забезпечують виконання певної навчальної програми; б) екзамнують виконання програми. Радою на додаток до вище згаданого також призначаються особи, які перевіряють заклади та подають до неї звіти про результати перевірки закладів.

Таким чином, Національні ради розробляють національні освітні стандарти, ліцензують факультети соціальної роботи; видають дипломи про присудження кваліфікації випускникам; розподіляють державні замовлення і гранти на науково-дослідну діяльність в галузі соціальної роботи; визначають компетентність, яку кандидат має продемонструвати до того, як отримає кваліфікацію в соціальній роботі [16]. Ця компетентність складається з демонстрування знань, вмінь та розуміння цінностей соціальної роботи [17]. Їх можна навчитися або отримати різними шляхами. Зазвичай, в традиційних освітніх закладах абітурі-

ентам пропонують денні програми, які на сьогодні вже стали 3-річними в Англії, Північній Ірландії та Уельсі та 4-річними – в Шотландії. Також існує можливість пройти дистанційний курс підготовки, модульний курс, навчатися через систему отримання кредитів-балів.

Існує ряд принципових і загальних для всіх навчальних закладів положень, якими керуються у підготовці фахівців соціальної роботи всі вузи Великої Британії:

1. Знання національних стандартів соціальної роботи. Одним з центральних питань в стандартах якості надання соціальних послуг є характер взаємовідносин між працівниками соціальних служб та їх клієнтами, які повинні будуватися на засадах партнерства, взаємоповаги, довір'я.

2. Різноманітність соціальних груп, громад, а також способу їх життя вимагає глибокого знання теорії і моделей соціальної роботи зі всіма соціальними групами і віковими категоріями, а також юридичних знань, щоб законодавчо забезпечити сферу соціальних послуг в регіоні.

3. У процесі навчання студенти повинні оволодіти основами професіоналізму, який розглядається британськими вченими як сукупність особистісних характеристик людини, необхідних для успішного виконання професійних завдань. На всіх етапах розвитку професіоналізму соціального працівника реалізується ідея, смисл якої полягає в тому, що для соціального працівника характерною є орієнтація на людину як на найвищу цінність. Отже, професією соціального працівника можна оволодіти тільки в індивідуально-особистісному контексті.

4. В основу підготовки соціальних працівників у Великій Британії покладено принцип професійно-особистісного розвитку майбутнього спеціаліста, тобто професійна освіта орієнтована як на особистісний, так і на професійний розвиток майбутнього спеціаліста. Соціальний працівник повинен володіти значним обсягом знань, умінь і навичок у поєднанні з відповідними особистісними якостями і здатністю до творчого, нестандартного вирішення проблем клієнта.

5. Етика соціальної роботи. Успіх професійної діяльності майбутнього соціального працівника залежить від оволодіння ним системою теоретичних і практичних знань, наявності у нього певних особистісних властивостей, а також від неухильного виконання ним етичних норм і принципів.

На сьогодні у Великій Британії освітні послуги надають понад 160 університетів та коледжів [18], серед яких проблемою підготовки фахівців соціальної роботи у Великій Британії займаються щонайменше 70 навчальних закладів [19], в яких відкрита спеціальність „соціальна робота”. Готуються такі фахівці за планами підготовки бакалаврів та магістрів соціальної роботи, докторів наук.

Підготовка соціальних працівників організовується та забезпечується університетами або коледжами у співпраці з різними типами соціальних агентств. Вони беруть на себе спільну відповідальність за відбір студентів, їх навчання і оцінювання, а також підтримку їх підготовки на сучасному рівні.

Ступінь з соціальної роботи (Degree in SW) (до реформи – Diploma of Social Work) є визнаною квалі-

фікацією у Великій Британії для соціальних працівників і службовців у цій сфері [20]. Зміст освіти і програм з підготовки, які ведуть до отримання DipSW в Англії, Шотландії, Уельсі і Північній Ірландії, є по суті однаковим, але беруться до уваги відмінності в законодавстві і способи надання соціальних послуг в цих країнах [21].

Для того, щоб отримати фах соціального працівника, кандидати повинні довести, що вони підходять для цієї роботи [22]. На додаток до академічної придатності, їм потрібне відчуття зрілості, співчуття і здорового глузду, які можна отримати лише з власного життєвого досвіду і від роботи з людьми, тому часто трапляється, що багато студентів вже мають попередній досвід роботи в соціальних агентствах, деякі, як добровольці, інші – в різних видах соціальної роботи. Дипломи вручаються Національними радами з питань навчання та підготовки у соціальній роботі, а не університетами.

Студенти вивчають ряд дисциплін для того, щоб зрозуміти ситуації, в яких люди живуть і працюють, а також щоб вміти надати відповідні до ситуації послуги. Ці дисципліни включають наступну тематику:

- закони, які дають соціальним працівникам певні права і накладають відповідальність;
- організація суспільства;
- наскільки клас, раса, культура і релігія є важливими в розумінні людей і їх потреб;
- розвиток людей на протязі їх життя;
- потреби дитини для здорового росту і розвитку;
- ознаки небезпеки, які вказують на те, що дитиною або дорослою людиною зловживають або нехтують;
- закони і системи, в яких соціальні агентства співпрацюють з метою захисту дитини і уразливих дорослих;
- потреби людей, які мають фізичні вади або проблеми з навчанням чи поєднання таких проблем;
- симптоми проблем із здоров'ям, які пов'язані з розумовими відхиленнями та можливістю їх вирішення;
- потреби людей, які мають алкогольну і наркотичну залежність;
- потреби ВІЛ-інфікованих;
- злочинність і анти-соціальна поведінка;
- системи надання допомоги та поліпшення добробуту людей;
- надання та забезпечення соціальних послуг, послуг з охорони здоров'я, тимчасового перебування на обліку за вчинення певного правопорушення;
- система кримінального права;
- природа дискримінації на основі недієздатності, статі, раси, мови або релігії; їх вплив на надання послуг для дітей та дорослих;
- організація служб опіки, їх розвиток, оцінка їх роботи;
- шляхи оскарження споживачами наданих соціальних послуг, процедура розгляду та реагування на скарги.

Під час підготовки соціальні працівники набувають конкретних умінь надавати допомогу людям з життєвими труднощами, зокрема: застосувати теоретичні знання на практиці; слухати і спостерігати; спілкуватися і налагоджувати стосунки; записувати

інформацію з різною метою, включаючи її підготовку і представлення; готувати звіти для суду; формувати вироки і приймати рішення; отримувати і використовувати ресурси; представляти інших і допомагати їм відстоювати свої права; мати справу з людьми, які можуть перебувати у стресі, бути неспроможними виразити чітко свої потреби.

Майбутнім соціальним працівникам необхідне вміння поважати гідність кожної особи, сім'ї і групи, їх громадянські свободи і права на приватну власність, конфіденційність і захист [23].

Вони мають усвідомити і поважати відмінності в расі, релігії, мові, культурі і національності. Їм потрібно знати, як вирішувати проблеми, пов'язані з дискримінацією, расизмом, несправедливістю тими способами, які визначає конкретна ситуація. Майбутнім соціальним працівникам необхідно вміти визначити власну позицію, своє ставлення до даної проблеми для того, щоб гарантувати, що вони не нав'язують їх іншим в їхній роботі з людьми. Їм потрібно вміти пояснити клієнтам, що вони роблять і чому, дотримуватися угод, бути надійними, завжди ставитися до людей співчутливо, ввічливо, тактовно. Соціальні працівники використовують свої знання, вміння і цінності для того, щоб: оцінити потреби; спланувати і надати ряд послуг своїм клієнтам; переглянути результати їх роботи [24]; [25].

Соціальні працівники навчаються тому, як працювати з людьми, щоб вміти оцінити їх потреби:

- ідентифікувати ознаки, які говорять про те, що дитина або дорослий перебуває під ризиком зловживань, і оцінити ступінь такого ризику;
- оцінити можливості сім'ї і визначити ті послуги для підтримки, які є доступними для важковиховуваних дітей або дорослих в суспільстві/громаді;
- організувати оцінку інших спеціалістів, яка необхідна для роботи в конкретному випадку;
- оцінити потреби для надання практичної допомоги, як наприклад, забезпечення житлом, надання фінансової допомоги, допомоги по охороні здоров'я;
- оцінити особисті сили і потенціал клієнтів, які можуть бути підтримані і розвинені;
- оцінити потреби клієнта з метою його підтримки і надання йому послуг у співпраці (працівник і клієнт);
- у сфері кримінального права вміти оцінити рекомендації з приводу засудження (винесеного вироку), які б найкраще відповідали потребам конкретного звинуваченого;
- оцінити в співпраці з іншими професіоналами, чи людина могла б перебувати в небезпеці або піддати їй інших, або, чи їх здоров'я є в ризиковому стані.

Для того, щоб здійснити правильну оцінку ситуації, в якій люди могли б нашкодити іншим, со-

ціальним працівникам необхідно знати закони, їх обов'язки, можливості та повноваження за законом, як їх правильно використовувати.

Соціальні працівники можуть самостійно надавати послуги або звертатися по допомогу до інших служб. Їх вчать, як використовувати різні способи надання допомоги клієнтам [26]:

- надавати можливість самим клієнтам вирішити власні проблеми;
- допомагати людям у проведенні переговорів стосовно пошуків ресурсів;
- співпрацювати з батьками, опікунами, фостер-піклувальниками, іншими спеціалістами і службами з метою захисту і опіки важковиховуваних дітей та дорослих;
- надавати опіку, підтримку і поради індивідам, сім'ям і групам людей;
- підтримувати і захищати людей, якими зловживають, які перебувають у стресі або іншій небезпеці;
- використовувати їх законні права/владу, наприклад, щоб захистити дитину, або підготувати рекомендацію, щоб притягти кривдника до судової відповідальності;
- розробити разом з іншими спеціалістами таку схему, яка б надала проблемним людям можливість залишитися в суспільстві/громаді;
- допомогти клієнтам спланувати своє майбутнє і, де це можливо, допомогти їм закріпитися в суспільстві/громаді, направляючи їх до відповідних агентств.

Підкреслимо, що основна увага у Великій Британії звертається не стільки на теоретичну підготовку, скільки на оволодіння практичними навичками соціальної роботи. Значна увага звертається також на формування професійної етики і особистісний розвиток студентів – майбутніх фахівців соціальної роботи. Всі професійні стандарти і вимоги до соціального працівника у Великій Британії базуються на Кодексі етики (Code of Ethics), прийнятого в багатьох країнах світу і конкретизуються в етичних стандартах соціальних працівників [27]; [28].

Отже, можемо зробити висновок про те, що професійна освіта орієнтована як на професійний, так і на особистісний розвиток майбутнього соціального працівника, який повинен володіти значним обсягом знань, умінь і навичок у поєднанні з відповідними особистісними якостями і здатністю до творчого, нестандартного вирішення проблем клієнта. Відповідальність за таку професійну освіту беруть на себе у Великій Британії національні ради з питань надання соціальних послуг.

Подальшого вивчення і наукового обґрунтування потребує порівняльний аналіз системи підготовки фахівців соціальної роботи різних рівнів у Великій Британії та Україні, дослідження особливостей практичної підготовки, системи тьюторства і супервізії, можливостей дистанційного навчання та ін.

#### Література та джерела

1. Malcolm P. Social Work in the British Isles / M.Payne, S.Shardlow. – London: Jessica Kingsley Publishers, 2002. – 287 p.
2. Blewett J. The Changing Roles and Tasks of Social Work: A Literature Informed Discussion Paper / J.Blewett J.Lewis, J.Tunstall. – London: General Social Care Council, 2007. – 45 p.
3. For everyone in Social Care [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 08.03.2013: <<http://www.communitycare.co.uk/Articles/2010/08/25/115153/one-in-10-social-work-posts-vacant.htm>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
4. Smith M. Professional Education for Social Work in Britain: an Historical Account / Marjorie Jean Smith. – London: Allen and

- Unwin, 1965. – 114 p.
5. Younghusband E. The Newest Profession: A Short History of Social Work / Eileen Younghusband. – London: Routledge, 1981. – 197 p.
  6. Ferguson I. Radical Social Work in Practice: Making a Difference / Iain Ferguson, Rona Woodward. – Bristol: The Policy Press, 2009. – 192 p.
  7. Shardlow S. The Values of Change in Social Work / Steven Shardlow. – London: Routledge, 1989. – 218 p.
  8. Шпеник С.З. Деякі аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників Великої Британії до роботи з дітьми / С.З.Шпеник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород: УжНУ. – 2008. – № 15. – С.167-168
  9. Бартош–Пічкач О.П. Особливості дистанційної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з дітьми у Великій Британії / О.П.Бартош–Пічкач, С.З.Шпеник // Науковий вісник УжНУ. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – Вип.16 – 2009. – С.12-18
  10. Care Council for Wales [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.ccwales.org.uk>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  11. Northern Ireland Social Care Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.niscc.info>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  12. General Social Care Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.gssc.org.uk/about.htm>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  13. Health and Care Professions Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 07.03.2013: <<http://www.hpc-uk.org/>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  14. Scottish Social Services Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 24.02.2013: <<http://www.sssc.uk.com/>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  15. Соціальна робота: Підручник / [В.А.Поліщук, О.П.Бартош–Пічкач, Н.М.Горішна, Г.В.Лещук, О.Ю.Пришляк] / За ред. Н.Г.Ничкало. – Тернопіль: ВАТ «ТВПК «ЗБРУЧ», 2010. – С.151
  16. O'Hagan K. Competence in Social Work Practice: A Practical Guide for A Practical Guide for Students and Professionals / Kieran O'Hagan. – London: Jessica Kingsley Publishers, 2007. – 256 p.
  17. CCETSW. Assuring Quality in the Diploma in Social Work – 1. Rules and Requirements for the DipSW. Second Revision. London: CCETSW, 1996.
  18. Directory of Education. Colleges and Universities in United Kingdom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <[http://www.directoryofeducation.net/colleges\\_universities/byCountry/United+Kingdom](http://www.directoryofeducation.net/colleges_universities/byCountry/United+Kingdom)> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  19. The Complete University Guide.. Colleges and Universities in United Kingdom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/league-tables/rankings?s=Social+Work>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  20. CCETSW. Paper 30, Requirements and Regulations for the Diploma in Social Work. – London: CCETSW, 1989.
  21. BASW. Social Work Careers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 24.02.2013: <<http://www.basw.co.uk/social-work-careers>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  22. Бартош–Пічкач О.П. Особливості професійного відбору фахівців соціальної роботи у Великій Британії / Олена Павлівна Бартош–Пічкач // Науковий вісник УжНУ. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – Вип.13. – 2008. – С.93-98
  23. Banks S. Ethics and Values in Social Work / Sarah Banks. – 4th edition. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012. – 304 p.]; [Postle K. Capacity Building and the Reconceptation of Political Participation: a Role for Social Care Workers? / K.Postle, P.Beresford // British Journal of Social Work. – October 19, 2005.
  24. Trevithick P. Social Work Skills: A Practice Handbook / Pamela Trevithick. – 3<sup>rd</sup> edn. – Maidenhead: Open University Press, 2005. – 150 p.
  25. Asquith S. The Role of the Social Worker in the 21st Century: A Literature Review / Asquith S., Clark C., Waterhouse L. – Edinburgh: Scottish Executive Education Department, 2005.
  26. Пічкач О.П. Система підготовки фахівців соціальної роботи у Великій Британії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Олена Павлівна Пічкач. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
  27. The Code of Ethics for Social Work. Statement of Principles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <[http://cdn.basw.co.uk/upload/basw\\_112315-7.pdf](http://cdn.basw.co.uk/upload/basw_112315-7.pdf)> – Загол. з екрану. – Мова англ.
  28. Watson D. A Code of Ethics for Social Work / David Watson. – London: Routledge and Keegan Paul, 1985. – 132 p.

*В статье раскрыты отдельные особенности функционирования национальных советов по вопросам предоставления социальных услуг в соответствующих регионах Великобритании, а именно: Совета по вопросам здравоохранения и опеки в Англии; Совета по вопросам в Уэльсе; Совета по вопросам предоставления социальных услуг в Шотландии; Совета по вопросам социальной заботы в Северной Ирландии. Национальные советы разрабатывают национальные образовательные стандарты; лицензируют факультеты социальной работы; выдают дипломы о присуждении квалификации выпускникам; распределяют государственные заказы и гранты на научно-исследовательскую деятельность в области социальной работы; определяют компетентность, которую кандидат должен продемонстрировать до того, как получит квалификацию в социальной работе.*

*Ключевые слова: национальные советы, социальные услуги, профессиональная подготовка, социальный работник.*

*The author of the article has considered the peculiarities of functioning of national councils on social services provision in Great Britain, namely: the Health and Care Professions Council in England, the Care Council for Wales, the Scottish Social Services Council in Scotland, the Northern Ireland Social Care Council. National Councils develop a national educational standards; provide license to the Social Work Departments; issue diplomas to graduates; address grants for research activities in the field of social work; define competence, the candidate is to demonstrate before he/she gets a qualification in social work.*

*Key words: national council, social services, professional training, a social worker.*